

Kà Gōa-kok-lâng Tâi-gí ê Kám-sióng

Tâi-ôan 400 nî lâi, keng-kòe Se-pan-gâ-lâng, Hô-lân-lâng, Jit-pún-lâng, Kok-bîn-tóng Chèng-hú ê thóng-tî, bûn-hòa kap gí-giân ū siû tiòh gôa-lâi chèng-kôan ê éng-hióng, tèk-piat sî kîn chit-pah nî lâi, Tâi-ôan tî Jit-pún Chèng-hú kap Kok-bîn-tóng Chèng-hú ê thóng-tî chi-hâ, Tâi-gí m̄-nâ siû tiòh éng-hióng, koh siû tiòh tá-ap. Jit-pún sî-tâi êng Jit-pún-oe chò koaⁿ-hong ê gí-giân. Hák-hâu ê kàu-iòk êng Jit-pún-oe chò-chú. Kàu Kok-bîn-tóng sî-tâi, koaⁿ-hong gí-giân kap hák-hâu kàu-iòk mā êng Pak-kiaⁿ-gí chò-chú. Tâi-gí kan-ta sî ka-têng pê-kiáⁿ, bú-kiáⁿ ê kau-thong gí-giân kap siong-tiûⁿ b é-bé ê kang-kû nâ-tiâⁿ.

Chit kúi-nî lâi, pún-thó i-sek ê
kak-chhéⁿ, Tâi-gí chiah chiām-chiām
khah siū tiōng-sī, m̄-nā gōa-kok-lâng
lâi Tâi-oan siūⁿ beh ôh Tâi-gí. Liân
kong-si teng-kiû jîn-châi mā iàu-kiû
ài ê-hiáu kóng Tâi-gí. Tâi-gí kèng-
jiān chiâⁿ-chò kiû-chit ê pit-su ê
tiâu-kiâⁿ chi-it. Sîm-chí bē-hiáu Tâi-
gí ê hak-hâu lâu-su (gōa-séng tê-jî-t
âi) mā lâi ôh Tâi-gí. In ê bòk-tek sî

Tâi-ôan-jī tē 3 kî p.12

Wong Siok-chhiu

beh kap hak-seng kau-thong. Che
kap hit tong-sî tî hak-hâu kóng Tâi-
gí hō lâng tá-ap ê chêng-hêng lâi pí,
chin-chiàⁿ sî bô kâng-khóan.

In-ūi Tāi-gí tīng-kī siū tiōh tá-ap, chā-kī gián-kiù Tāi-gí bûn-hák ê lâng, chá tō bô tī sè-kan--lah. Āu-kī ū sim beh gián-kiù Tāi-gí Bûn-jī, Bûn-hák ê lâng, in-ūi siū tiōh gōa-chòk ê thóng-tī, chit-kóá hak-chiá, choan-ka mā m̄-káⁿ siuⁿ bēng-hián ê gián-kiù. Kan-ta ēng su-jīn ê hèng-chhù siu-chip chēng-jīn lâu--lōh--lái ê chu-liāu koh chéng-lí--chit--ê, ke kò-jīn ê koan-tiám. Sō-í tī bòk-chêng chiâⁿ-chò chin chē phài-hē. Chèng-hú iáu bô siūⁿ beh tòa tāi-hák siat Tāi-ōan Bûn-hák-hē, thóng-it kok hak-chiá, choan-ka ê koan-tiám kap khòaⁿ-hoat. Sō-í tī it-poaⁿ-lâng ê koan-liām--nih, Tāi-gí kan-ta ū im bô jī. Sī tī a-bú ê sin-piⁿ óh--tiōh..ê. Bòk-kòai pêng-iú nā mñg góa tī tó-ūi kang-chok. Góa ìn kóng tī "Tiong-hôa Gí-bûn Gián-síp Tiong-sim" kà gôa-kok-á kóng Tāi-gí. In lóng chin kî-kòai ê piáu-chêng kóng "Tāi-gi beh à n-chóaⁿ kà?

thang ēng ㄅㄤㄢg óh, ōe-tit-thang
ēng hàn-jī óh. M-kú Tâi-gí--leh?
Tâi-gí tī Tâi-ōan K.M.T.(Kok-bîn-

tóng) kóng sī "hong-giân" sī pē-bú-ōe, sī tī a-bú ê sin-piⁿ óh--tiòh--ê. Hák-hāu bô chit-khóan khò-têng. It-poaⁿ-lâng tûi "kà gōa-kok-lâng kóng Tâi-gí", chit ê khang-khòe ê hóan-èng sī kám-kak chin kî-kòai koh chin chhù-bí.

Óh Tâi-gí ê gōa-kok jîn-sû, oētit-thang hun Tang-A jîn-sû (ū siû hàn-bûn-hòa éng-hióng, bat Hàn-jî) chhin-chhiūⁿ Jit-pún-lâng, Hân-kok-lâng, Hiong-káng-lâng. Au-Bí jîn-sû, ôan-chôan m̄-bat Hàn-jî. In-ūi Tâi-gí hoat-im bē-tit-thang êng ㄉㄉ ㄇ ㄉ oh, bē tit thang êng Hän-jî oh, só-í hoat-im ê kai-tōaⁿ, góan it-lüt chhái-iōng "Tâi-Lô" (a.k.a. Kàu-höe Pêh-ōe-jî, iā chiū-sî Tâi-ôan-jî) kà. Án-ne góan hoat-kiàn Au-Bí jîn-sû óh--khí--lâi khah khòai, (peh-im kap piàn-im bô kóng). Tang-A hak-seng iōng Tâi-Lô oh, hóan-èng khah bān. Ú-sî chhin-chhiūⁿ ū chhò-check-kám, kàu tē-jî kai-tōaⁿ, khai-sí oh seng-ōah hōe-ōe ê sî, ū nñg-chióng kàu-chhái; chit-chióng sî Tâi-Lô kap Eng-bûn tûi-chiàu..ê, sî hō Au-Bí jîn-sû oh..ê. Lêng-gôa chit-chióng sî Tâi-Lô kap Hän-jî tûi-chiàu..ê, sî hō ū Hän-jî ki-chhôr ê gôa-check jîn-sû

kap gôa-séng-lâng óh--ê. Chit nñg-khóan bûn-hòa pôe-kéng ôan-chôan bô kâng ê lâng óh Tâi-gí, iōng Tâi-Lô oh ê Au-Bí jîn-sû, khah khòai chiap-siū. Góan hō in peh-im kap piàn-im ê gôan-check, chiū ê-tit-thang kóng kàu chin sûn. Tian-tò ū Hän-jî ki-chhôr ê lâng bē kòan-sì khòaⁿ Tâi-Lô, óng-óng ài chioh Hän-jî lâi pôe Tâi-gí ê hoat-im. Chit-khóan óh-hoat chiū khah khùn-lân. Jî-chhiàⁿ Tâi-gí Hän-jî iáu-bôe piau-chún-hòa, tiāⁿ-tiāⁿ Tâi-gí Hän-jî kap Pak-kiaⁿ-gí Hän-jî lâm chò-hóe, éng-hióng hak-sip hâu-lüt, chhin-chhiūⁿ kóng: Tâi-gí kóng "kiâⁿ" sî Pak-kiaⁿ-gí "走" ê i-sù, m̄-kú Tâi-gí Hän-jî siá "行". Nâ-sî Tâi-gí Hän-jî "走" sî châu ê i-sù, á-sî lî-khui ê i-sù. Jî-chhiàⁿ Hän-jî nâ ê ng Tâi-gí lâi thák, ū-sî ū nñg-khóan ê hoat-im. Chit-khóan sî "thòk-im". Lêng-gôa chit-khóan sî "ōe-im". Phí-jû kóng "thòk-bút cheng-sóan" kap "thák chheh" kâng khóan siá "讀" jî, m̄-kú hoat-im bô kâng-khóan, "tâi hak" kap "oh Tâi-gí" kâng-khóan siá "學" jî, hoat-im mā bô kâng-khóan.

Tāi-jīn" kap "tōa-lāng" kāng-khóan siá "大" jī, m̄-nā hoat-im bō kāng, i-sù iā ôan-chōan bō kāng. Hoat "thòk-im" ê sî, sī kōan-koāⁿ, kéng-chhat ê i-sù. Hoat "ōe-im" ê sî sī sēng-jīn ê i-sù. Āu-Bí ê hák-seng (thōan-kàu-su) óh kàu bō-chit-ê kai-tōaⁿ ê Tāi-gí, ê óh chit kóa Hān-jī, che kap óh Pak-kiaⁿ-gí ê hák-seng óh Hān-jī lâi pí, ke chiok khùn-lân. In-ūi Tāi-gí ê hák-seng ài ke pōe chit-chióng hoat-im. Í-chéng lâi Tāi-ôan óh Tāi-gí ê hák-seng tōa-pō-hūn sī thōan-kàu-su khah chē. Sō-í tû-liáu óh it-poaⁿ ê ōe í-góa, koh ài óh chong-kàu ê khò-tēng. Che tūi it-poaⁿ ê lāng lâi kóng sī khah bō sek-háp. Tūi siūⁿ beh kè-siök óh Tāi-gí ê lāng lâi kóng ū hoat-seng kàu-chhái ê khiám-khoech kap tñg-chām. Án-ne ê sî, góan lóng kō-lē hák-seng kau Tāi-ôan pēng-iú, khah chiáp thiaⁿ La-jí-ôh, khah chiáp khòaⁿ Tiān-sī--leh. M̄-kú tàu-t é iā-sī iú-hān. In-ūi Tāi-gí chiat-bòk pit-kèng iáu bō chin chē.

Tāi-ôan kap Jit-pún ê iān-kò ū 50 nî kú. Gí-giân kap bûn-hòa iā ke-kiám siū éng-hióng. Bòk-chêng chit-kóa khah chē hòe ê Tāi-ôan-lāng só kóng ê Tāi-gí iáu tiāⁿ-tiāⁿ iān-iōng Jit-pún ê Hān-jī. Chhin-chhiūⁿ "pi ān-tong", "lip-tiûⁿ", "tō-háp",

"chhut-tiuⁿ" mā ū théh chit-kóa Jit-pún ê gōa-lâi-gí chiâⁿ-chò ka-kī ê gí-giân. Chhin-chhiūⁿ "la-jí-ôh", "ötō-bái", "a-phah-toh". Tāi-gí kap Pak-kiaⁿ-gí ê koan-hē mā chin chhim. Tāi-gí ê tò-péng chiâⁿ-chò Pak-kiaⁿ-gí ê i-sù, chhin-chhiūⁿ "lāng-kheh" sī "客人" ê i-sù. "Hong-thai" sī "颱風" ê i-sù. "Siāu-kài" sī "介紹" ê i-sù. "Í-toh" sī "桌椅" ê i-sù, "chhùn-chhioh" sī "尺寸" ê i-sù, chin chē--lah.

Kà Tāi-gí chìn-chêng, góa m̄ chai-iāⁿ Tāi-gí ū peh-im. Mā m̄ chai-iáⁿ ài piàn-im. Kan-ta chai-iáⁿ sī Ma-ma kà--góa--ê, bō iōng Hān-jī kà, mā bō iōng Lô-má-jī kà. Chit-má tī Tāi-ôan chin chē ka-tiúⁿ ū chit-chióng bō chèng-siōng ê sim-thài. Tī chhù--nih jit-siōng seng-ôah kap gín-á kóng-ôe ê sî khui-chhùi háp-chhùi lóng sī Pak-kiaⁿ-gí. Che pēng m̄-sī pâi-thek kóng Pak-kiaⁿ-gí. Sī in-ūi án-ne, pē-bú-ôe sòa chiām-chiām teh siau-sit. Ú ê koh kip teh sàng gín-á khì óh Eng-gí. Tī Tāi-ôan, góa siūⁿ óh gōa-gí bō sím-mih hāu, in-ūi bō khôan-kéng.

Sì-cháp kúi nî lâi, Tāi-ôan tī chèng-hú tāi-lék thui-hêng kóng Pak-kiaⁿ-gí chèng-chhek ê kàu-iòk ê ê-bîn, ê-hiáu kóng Pak-kiaⁿ-gí ê lāng, í-keng chin phô-phiàn. M̄-kú ū chit-hó to bō ñng-hó. Pē-bú-ôe chiām-chiām teh

Gôan-chū-bîn-ōe mā kāng-khóan. In-ūi pit-kèng gí-giân sī bûn-hòa ê kin, gí-giân nā bô, bûn-hòa chiū ê siau-sit. Gí-giân ê thôan-siòk sī pó-chûn bûn-hòa ê ki-pún iàu-kiāⁿ.♦